

Плікус І.Й.
канд.екон.наук, доцент
Сумський державний університет, м.Суми

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах інформаційної економіки та інтенсивного впровадження нових інформаційних технологій від якості ведення бухгалтерського обліку залежить економічна безпека підприємства¹, під якою розуміють такий стан захищеності підприємства від негативного впливу загроз (внутрішніх та зовнішніх) і ризиків, що забезпечує ефективне використання ресурсів в процесі поточного функціонування підприємства, а також досягнення стратегічних цілей². Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно керівництво буде спроможне приймати рішення по уникненню можливих загроз і ліквідації наслідків негативних впливів зовнішнього й внутрішнього середовища³. В основі цих рішень знаходиться інформація, яка формується на прийнятих положеннях та правилах (принципах) бухгалтерського обліку, у тому числі й принципу безперервної діяльності, недотримання якого може призвести до втрати економічної безпеки, й, як слідство банкрутству та ліквідації. Тому метою дослідження є обґрунтування важливості застосування

¹ Це продемонстрували події, пов'язані з банкрутствами таких корпорацій, як Enron, WorldCom, Xerox, Parmalat тощо, які були викликані не результатами фінансово-господарської діяльності корпорацій, а порушенням ними принципів ведення бухгалтерського обліку та шахрайством у бухгалтерській звітності.

² Інтерпретація показників бухгалтерської звітності дає можливість абстрагуватися від сьогодення, на майбутнє орієнтована системи стратегічного обліку, концепція якого ще не отримала достатнього розвитку в науці.

³ Аналіз статистичних даних свідчить, що в Україні топ-менеджмент підприємств не спроможний приймати такі рішення: збиток до оподаткування великих та середніх підприємств України, без урахування банків і бюджетних установ, за 2014 рік склав 408,169 млрд грн проти 38,289 млрд грн прибутку роком раніше; за перше півріччя 2015 року великі та середні підприємства отримали 232,617 млрд грн збитку до оподаткування [1]. Результати аналізу стану справ на підприємствах України, які перебувають у банкрутстві, проведеного Міністерством юстиції станом на 2013 рік, демонструють, що в Україні налічується 8811 підприємств, які перебувають у процедурі банкрутства, 438 підприємств – це державні або підприємства, у статутному фонді яких державі належить більше 25%. Решта – це підприємства приватного сектора економіки, в тому числі - фізичні особи підприємці [2]. При цьому в державному секторі за загальною процедурою ліквідується 84% банкрутів з яких: 7% припадає на випадки банкрутства боржника, що ліквідується власником; 6% - банкрутство відсутнього боржника; 3% - санація боржника його керівником. Підприємства-банкрути приватного сектора економіки: більше 38% - це банкрутство відсутнього боржника; 37% - загальна процедура банкрутства; майже 12% - банкрутство фізичних осіб – підприємців; 11% - банкрутство боржника, що ліквідується власником; більше 2% - санація боржника його керівником [2].

принципу безперервності діяльності підприємства в умовах інформатизації економіки на основі систематизації напрацьованого матеріалу.

Звертаючи увагу на актуальність проблеми зазначимо, що даному питанню присвячена значна кількість публікацій та, аналізуючи які можна констатувати таке:

по-перше, світова практика свідчить про підвищення ролі бухгалтерської інформації у прийнятті менеджментом підприємства рішень по досягненню безперервності діяльності, яку слід сприймати не тільки, як бухгалтерський методологічний принцип, а і, як ідею, яка визначає сприйняття діяльності підприємства в сучасній інформатизованій економіці, як такої, що спрямована на продовження і розвиток. Принцип безперервності діяльності формалізовано у таких нормативних документах з бухгалтерського обліку та аудиту:

- НП(С)БО 1 [3] надає таке визначення поняття «безперервної діяльності» - це принцип, що передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;

- МСА 570 «Безперервність» [4] вказує, що припущення про «безперервність діяльності» підприємства є основним принципом підготовки фінансових звітів, на підставі цього принципу підприємство розглядається як таке, що продовжуватиме свою діяльність у близькому майбутньому й немає наміру припинити діяльність (ліквідуватися);

- МСФЗ (IAS) 1 цей принцип визначає так: "Фінансова звітність в обов'язковому порядку повинна складатися на основі припущення безперервності діяльності, за винятком випадків, коли керівництво організації або саме має намір ліквідувати організацію чи припинити її діяльність, або змушене обрати такий спосіб дій в силу відсутності інших реальних альтернатив" [5].

по-друге, необхідно мати на увазі, що формування бухгалтерської інформації проводиться відповідно до конкретних завдань управління, а користувачі цієї інформації, їх потреби є тими факторами, від яких залежить побудова схем обліку, тобто саме орієнтація бухгалтерського обліку на

управління привела до необхідності виділення таких інформаційних систем, як управлінський облік, виробничий облік, податковий облік, стратегічний облік⁴, соціальний облік, облік за міжнародними стандартами й і їх інтеграції з інформацією, що знаходиться поза бухгалтерським обліком (спроби інтегрувати бухгалтерський облік та фінансову звітність з управлінським і стратегічним видами обліку на практиці вже дають свої результати). Така інтеграція дозволить вирішувати бухгалтерським обліком ряд завдань стосовно стійкового розвитку підприємства відповідно до теорії життєвих циклів (часткове це реалізовано лише в окремих і досить вузьких питаннях калькуляційних систем⁵) [6, с.73; 7, с.15; 8, с.38].

по-третє, інформаційна структура бухгалтерського обліку динамічна це пояснюється тим, що: 1) використання історичних оцінок в звітності, не дозволяє достовірно оцінити майбутній стан підприємства та вимагає вирішення нових методологічних питань оцінки за ринковою й справедливою вартістю; 2) будь-який користувач звітності, при складанні прогнозів розвитку підприємства та оцінюючи майбутнє з позицій сьогодення, стикається з невизначеністю й приймає рішення в умовах ризику при цьому необхідно розуміти, що для складання прогнозу, не вся інформація є у фінансовій звітності й МСФЗ і GAAP визнають необхідність приведення у звітності інформації нефінансового характеру, цінність якої полягає в тому, що вона містить інформацію, що дозволяє зовнішнім користувачам розробити коректний прогноз розвитку підприємства.

по-четверте, необхідно зазначити що більшість дослідників проблем інформаційного забезпечення системи управління підприємством визначають необхідність формування інформаційного облікового простору. Сучасна методологія бухгалтерського обліку допускає багатоваріантність у виборі

⁴ Теоретичні основи стратегічного обліку, які поєднують у своєму складі поняття про сутність стратегічного обліку, його предмет і способи відображення об'єктів, функції, принципи і системи організації обліку, як інформаційної моделі для прийняття стратегічних управлінських рішень розглядалися мною у статті «Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством».

⁵ Калькулювання собівартості та управління витратами розвиваються в останні роки досить ефективно на елементах бюджетування

способів обліку, що призводить до різної інтерпретації однакової інформації. Проте з метою забезпечення безперервності діяльності якісна інформація у бухгалтерській звітності повинна об'єктивно відображати фактичний фінансовий стан результатів діяльності, а також перспективи розвитку підприємства для прийняття інвесторами обґрунтованих рішень.

Підсумовуючи зазначимо, що достовірна, повна інформація у звітності дозволяє приймати обґрунтовані рішення, володіння інформацією щодо самого рішення, його наслідки може значно знизити ймовірність помилки.

Література

1. Госстат: убыток украинских предприятий за первую половину 2015 года превысил \$10 млрд [Електронний ресурс] // Матеріали інтернет журналу Livejournal - Режим доступу: <http://varjag-2007.livejournal.com/9030159.html> (09.09.2015). - Назва з екрану.
2. В Украине насчитали почти 9 тыс. предприятий-банкротов [Електронний ресурс] // Материалы Пресс-центра "Информационного Агентства "ЛІГА Бізнес Інформ" - Режим доступу: <http://biz.liga.net/svoy-biznes/all/novosti/2535540-v-ukraine-naschitali-pochti-9-tys-predpriyatiy-bankrotov.htm> (03.07.2013). - Назва з екрану.
3. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання, впевненості та супутніх послуг, 2010. – Ч. I. – режим доступу: <http://www.mia.kiev.ua/ua/books.html>
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 "Подання фінансових звітів" [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
6. Карпенко О.В. Облік, орієнтований на потреби забезпечення функціонування підприємства / О.В.Карпенко // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка і право). – Ірпінь: НУДПСУ, 2010. – № 1 (48). – С. 73–79.
7. Карпенко О.В. Модернизация аналитического обеспечения экономической деятельности современного предприятия / О.В.Карпенко // Потребительская кооперация: теория, методология, практика: материалы международной научно-практической конференции. – М.: Российский университет кооперации, 2010. – С. 15–18.
8. Карпенко О.В. / Облік в управлінні розвитком суб'єктів господарювання // О.В.Карпенко, Д.В.Карпенко // Теорія і практика забезпечення ефективного розвитку суб'єктів ринку / I Міжнародна наук.-практична Інтернет конференція, (м. Полтава, 20 листопада 2012р.) – Полтава: ІнтерГрафіка, 2012. – С. 38–40.

Плікус І.Й. Роль бухгалтерського обліку в забезпеченні безперервності діяльності підприємств в умовах інформатизації економіки / І.Й.Плікус // Проблеми і перспективи розвитку бухгалтерської

професії в Україні: Матеріали круглого столу, присвяченого 55-річчю заснування ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» та 45-річчю кафедри бухгалтерського обліку і аудиту як самостійної та випускової (м. Полтава, 19 травня 2016 року). – [Електронний ресурс] Полтава: ПУЕТ, 2016